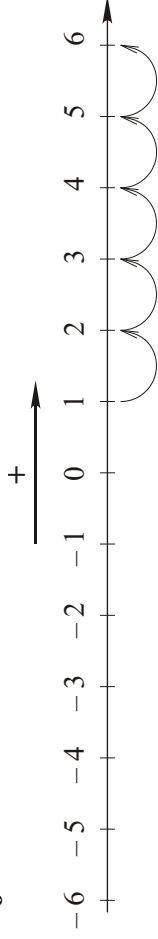

LIITMINE JA LAHUTAMINE ARVTELJE ABIL

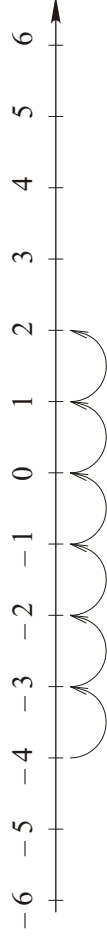
Arvude liitmist ja lahutamist võib näitlikult esitada arvtelje abil. Kui liidetakse positiivne arv, siis arvteljel liigutakse paremale.

Näide 1.

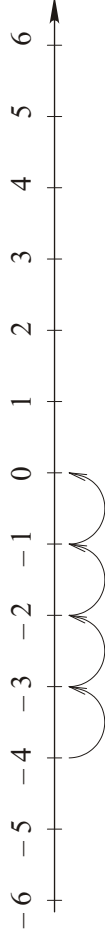
a) $1 + 5 = 6$

b) $-4 + 6 = 2$

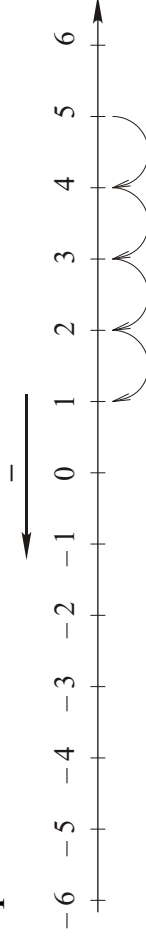

c) $-4 + 4 = 0$

Kui lahutatakse positiivne arv, siis arvteljel liigutakse vasakule.

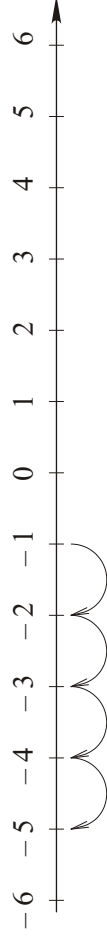
e) $5 - 4 = 1$

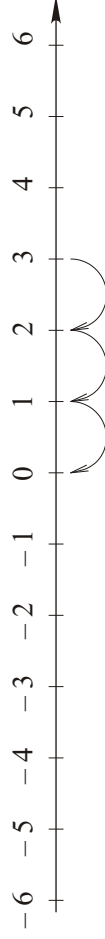
f) $3 - 7 = -4$

g) $-1 - 4 = -5$

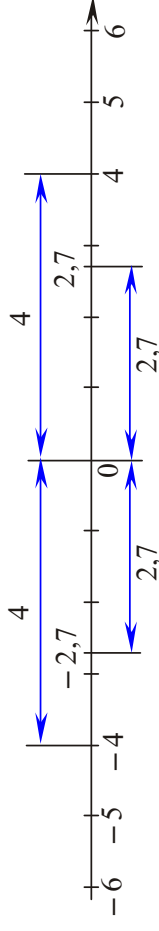

h) $3 - 3 = 0$

Kahte arvu, mille summa on null, nimetatakse teineteise vastandaruudeks.

Nii on teineteise vastandaruud -4 ja 4 ; -6 ja 6 ; $-2,7$ ja $2,7$. Vastandaruude kujutised arvteljel on nullpunktist võrdsetel kaugustel. Arvu 0 vastandaru on 0 .

Arvu a vastandaru tähis on $-a$.

Olgu a suvaline ratsionaalarv, mis võib olla kas positiivne, negatiivne või null. Kui a on positiivne, siis tema vastandaru $-a$ on negatiivne, kui a on negatiivne, siis tema vastandaru $-a$ on positiivne.

Näiteks arvu 7 vastandaru on -7 , ehk: $-(+7) = -7$.

Arvu -7 vastandaru on aga 7 , ehk: $-(-7) = 7$.

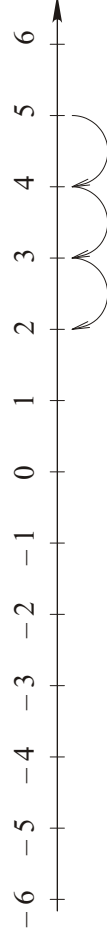
Järgnevas vaatames, mis juhtub siis, kui antud arvuga liidetakse negatiivne arv.

Negatiivse arvu liitmiseks tuleb lahutada selle arvu positiivne vastandaru.

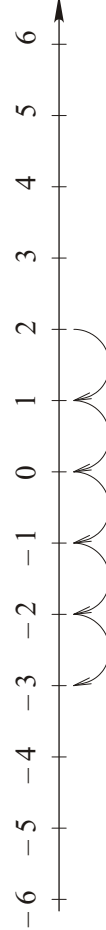
Et positiivse arvu lahutamisel tuleb arvteljel liikuda vasakule, siis ka negatiivse arvu liitmisel tuleb arvteljel liikuda vasakule.

Näide 2.

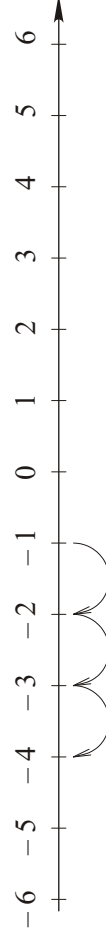
a) $5 + (-3) = 5 - 3 = 2$

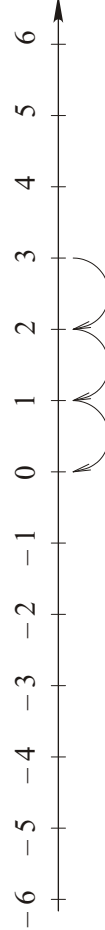
b) $2 + (-5) = 2 - 5 = -3$

c) $-1 + (-3) = -1 - 3 = -4$

d) $3 + (-3) = 3 - 3 = 0$

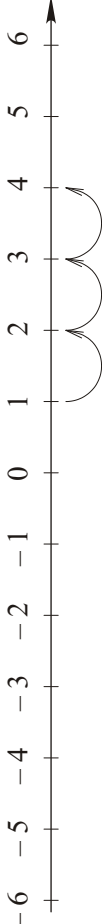

Negatiivse arvu lahutamiseks tuleb liita selle arvu positiivne vastandaru.

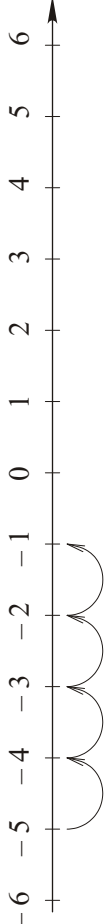
Positiivse arvu liitmisel tuleb aga arvteljel liikuda paremale.

Näide 3.

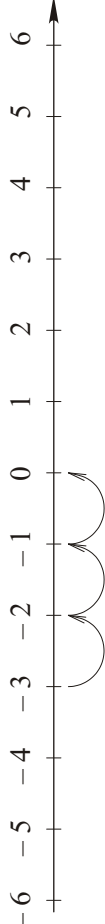
a) $1 - (-3) = 1 + 3 = 4$

b) $-5 - (-4) = -5 + 4 = -1$

c) $-3 - (-3) = -3 + 3 = 0$

d) $-2 - (-5) = -2 + 5 = 3$

Pea meeles:

negatiivse arvu liitmiseks tuleb lahutada selle arvu positiivne vastandaru, negatiivse arvu lahutamiseks tuleb liita selle arvu positiivne vastandaru.

$+$	$(+a)$	$=$	$+a$
$-$	$(-a)$	$=$	$+a$
$+$	$(-a)$	$=$	$-a$
$-$	$(+a)$	$=$	$-a$

Sulgude kaotamisel kasutatakse järgmisi märgireegleid:

kaks ühesugust märki annavad plussi;

kaks erinevat märki annavad miinuse.

RATSIONAALARVUDE LAHUTAMINE

Õppides arvtelje abil ratsionaalarve liitma ja lahutama, nägime, et negatiivse arvu lahutamine tähendab selle arvu vastandaru (mis on positiivne) liitmist.

Nii näiteks on:

$8 - (-3) = 8 + 3 = 11$ ja $-9 - (-5) = -9 + 5 = -4$.

Niisama moodi veendusime, et positiivse arvu lahutamine tähendas sama, mis selle arvu vastandaru (mis on negatiivne) liitmine.

Nii näiteks on:

$-7 - (+6) = -7 - 6 = -13$ ja $-7 + (-6) = -7 - 6 = -13$.

Kokkuvõttes:

arvu lahutamine tähendab selle arvu vastandaru liitmist:

$$a - b = a + (-b).$$

Kui $b = 0$, siis $a - b = a - 0 = a$.

Et igal ratsionaalarvul on olemas vastandaru, siis võib ratsionaalarvu lahutamise alati asendada tema vastandaru liitmisega.

Näited: $3 - (-12) = 3 + (+12) = 3 + 12 = 15$;

$(-8,6) - (-5,9) = -8,6 + 5,9 = -2,7$;

Et ratsionaalarvude vallas lahutamine taandub liitmiseks, siis *liitmist ja lahutamist koos nimetatakse algebraliseks liitmiseks* ja selle tehte tulemust nimetatakse *algebraliseks summaks*.

Nii näiteks on

$(-9) + (-6) - (+5) - (-13)$

algebraalne summa, sest asendades lahutamised vastandaruve liitmisega, saame

$(-9) + (-6) + (-5) + (+13)$

ehk lihtsamalt, jättes liitmistehete märgid ära:

$-9 - 6 - 5 + 13$.

Algebralises summas saavad esineda järgmised kahekordsed märgid (esimene on tehtemärk, teine arvumärk):

$+$ $(+a)$; $-$ $(-a)$; $+$ $(-a)$; $-$ $(+a)$.

Asendades lahutamised vastandaru liitmisega, saame neist vastavalt:

$+$ $(+a)$; $+$ $(+a)$; $+$ $(-a)$; $+$ $(-a)$.

Jättes liitmismärgid kirjutamata, saame:

$+$ a ; $+$ a ; $+$ $-a$; $+$ $-a$; $-a$; $-a$. Seega:

algebralises summas asenduvad kaks ühesugust märki plussmärgiga ja kaks erinevat märki miinusemärgiga, ehk:

$+$ $(+a) = +a$; $-$ $(-a) = +a$; $+$ $(-a) = -a$; $-$ $(+a) = -a$.